Annual of Konstantin Preslavsky University of Shumen
Faculty of Mathematics and Informatics
vol. XXVII C, 2026, pp. 149 - 168, https://doi.org/10.46687/VHDZ1613

SPECIFICS AND DEVELOPMENT OF LIFE INSURANCE PRODUCTS IN THE CONDITIONS OF THE SINGLE EUROPEAN INSURANCE MARKET: A THEORETICAL AND EMPIRICAL ANALYSIS (2015–2024)

MIROSLAVA S. VALCHEVA, PAVLINA P. DIMITROVA

ABSTRACT: *This article examines the theoretical foundations and economic role of life insurance within the single European insurance market. It discusses the concept of insurance, the principle of risk pooling, the main economic functions of insurance, and the specific characteristics of the life insurance segment. The empirical analysis focuses on the dynamics of life insurance premium income in Germany, France, Italy, and Bulgaria over the period 2015–2024. Using descriptive and comparative analysis, the study identifies an upward trend in premium income across the selected countries, alongside substantial differences in market size. The findings highlight the considerably smaller scale of the Bulgarian life insurance market compared with the three major European markets examined.*

KEYWORDS: *life insurance, insurance market, risk pooling, premium income, comparative analysis, European Union, Bulgaria*

2010 Math. Subject Classification: *97B99*

СПЕЦИФИКА И РАЗВИТИЕ НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПРОДУКТИ В УСЛОВИЯТА НА ЕДИННИЯ ЕВРОПЕЙСКИ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР: ТЕОРЕТИКО-ЕМПИРИЧЕН АНАЛИЗ (2015–2024 Г.)

МИРОСЛАВА, С. ВЪЛЧЕВА ПАВЛИНА П. ДИМИТРОВА

1 Въведение

Животозастраховането е важен сегмент на застрахователния пазар, който съчетава защита срещу определени рискове с възможности за дългосрочно спестяване и натрупване на финансови ресурси. Неговото икономическо значение се проявява както в разпределението на риска между застрахованите лица, така и в участието на застрахователните предприятия като институционални инвеститори. В условията на единния европейски застрахователен пазар съпоставянето на националните пазари позволява да се открояят различията в мащаба и динамиката на животозастрахователната дейност.

Актуалността на темата произтича от необходимостта да се изяснят теоретичните характеристики на животозастраховането и да се проследят основни изменения в премийните приходи в отделни държави от Европейския съюз. Настоящата статия се ограничава до разглеждане на понятието и солидарния характер на застраховането, неговите функции и особеностите на животозастрахователния сегмент, както и до сравнителен анализ на представените данни за премийния приход.

Целта на изследването е да се систематизират основни теоретични постановки относно икономическата роля на животозастраховането и да се съпостави динамиката на премийните приходи в Германия, Франция, Италия и България. За постигането ѝ са използвани теоретичен анализ и синтез, както и описателен и сравнителен анализ на данните за периода 2015–2024 г., представени в статията. Анализът е насочен към установяване на наблюдаваните тенденции и различия.

А.ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАНЕТО И НЕГОВАТА ИКОНОМИЧЕСКА РОЛЯ

а/Понятие за застраховане и солидарен характер

Застраховането е съществен компонент на финансовата система и представлява механизъм за прехвърляне на рискове, при който икономическите субекти — физически и юридически лица — срещат вероятността от настъпване на неблагоприятни събития чрез договор с застрахователна компания. Основната идея е, че множество участници заплащат премии, които се акумулират и използват за обезщетяване на загубите на малка част от тях, която е засегната от застрахователно събитие. [1] Това прави застраховането като инструмент за защита на доходите и имуществото, така и важен елемент от системата за управление на риска в една пазарна икономика.

В икономическата теория застраховането се разглежда като специфичен механизъм за защита срещу финансови загуби, произтичащи от настъпването на неблагоприятни и непредвидими събития. То представлява съвкупност от договорни и финансови отношения между застрахователя и застрахования, чрез които се осигурява финансова компенсация при реализиране на определен риск. В този смисъл застраховането изпълнява важна социално-икономическа функция, тъй като създава възможност за прехвърляне и разпределение на риска между голям брой икономически субекти [1]. Застрахователната дейност се осъществява чрез сключването на застрахователен договор, известен като застрахователна полица. Чрез този договор застрахователят се задължава срещу заплащане на определена премия да изплати обезщетение или застрахователна сума при настъпване на събитие, посочено в договора. По този начин застраховането представлява правен и финансов инструмент, чрез който се гарантира защита на имуществените и личните интереси на застрахованите лица[2]. Съществена характеристика на

застраховането е неговият колективен и солидарен характер. Механизмът функционира чрез формиране на общ застрахователен фонд, в който участниците внасят премии. Този фонд служи за покриване на щети, настъпили при отделни участници. Чрез този принцип се реализира разпределение на риска между множество лица, което намалява финансовата тежест за всеки отделен участник [3]. Освен защитна функция, застраховането има и важна икономическа роля за развитието на финансовата система. Натрупаните застрахователни средства често се инвестират в различни финансови инструменти и по този начин подпомагат икономическия растеж и развитието на капиталовите пазари. Застрахователните компании се превръщат в значими институционални инвеститори, които участват активно във финансирането на икономиката [4]. В научната литература се подчертава също, че застраховането е неразделна част от системата за управление на риска. Чрез него икономическите субекти могат да ограничат неблагоприятните последици от различни рискове – природни, социални, здравни или финансови. По този начин се създава по-голяма стабилност както за отделните домакинства, така и за стопанските организации [5].

В българската застрахователна литература Хр. Драганов разглежда застраховането като икономически механизъм за защита срещу неблагоприятни събития, при който рискът се разпределя между множество участници чрез формиране на застрахователен фонд [6]. В този смисъл застраховането не се свежда единствено до изплащане на обезщетение, а представлява организирана система за управление и преразпределение на риска между застрахованите лица. Добрев подчертава, че застраховането е „средство за разпределение и прехвърляне на риска от една група икономически субекти към друга“ [1]. В допълнение към това определение, Петрова заявява, че застраховането има договорен характер и

служи като правен инструмент, използван за защита както на имуществото, така и на личните интереси на застрахованите лица[2]. Маринов описва застраховането като функциониращо на принципа на солидарност и създаващо съвместен застрахователен фонд за покриване на всякакви загуби, понесени от който и да е член на този съвместен фонд [3]. Накрая, Иванов посочва използването на застраховането като инвестиционна и икономическа сила в рамките на цялостната система на финансите [4]. Георгиева подчертава, че застраховането играе ключова роля в предоставянето на средства за ограничаване на риска и създаване на стабилност на икономическите субекти [5]. Въз основа на горните твърдения може да се каже също, че застраховането е система от икономически взаимоотношения, които осигуряват финансова защита от негативни събития чрез със страница колективно разпределение на рисковете и създаване на общ застрахователен фонд за изплащане на обезщетения.

б/ Роли на застрахователния сектор в пазарната икономика

Застрахователната индустрия изпълнява множество ключови роли в рамките на пазарно ориентираната икономика. Тези роли включват:

- **Защитна роля:** Да осигури финансово обезщетение при настъпване на застрахователно събитие, като по този начин намали икономическата тежест за дадено лице или компания [2].

- **Разпределителна роля:** Събирайки колективно от много платци на премии, набраният капитал се използва за компенсиране на загубите, понесени от всеки един носител на риск, като по този начин рискът се разпределя между всички икономически агенти [1].

- **Инвестиционна роля:** Средствата, натрупани чрез застрахователни резерви, трябва да бъдат реинвестирани в

различни форми на финансови инструменти, което ще спомогне за създаването и развитието на капиталовите ни пазари и в крайна сметка на икономиката по като цяло [3].

- **Роля на стабилност**: С развитието на приноса на застраховането за икономическото развитие и сигурността около икономическите транзакции, общата стабилност на финансовата система се увеличава [7].

От гледна точка на управлението на риска застраховането може да се разглежда като един от основните инструменти за ограничаване на неблагоприятните финансови последици от бъдещи несигурни събития. Чрез застрахователния договор рискът не се премахва напълно, но неговите финансови последици се прехвърлят върху застрахователя срещу заплащане на премия. Това превръща застраховането в практическо средство за стабилизиране на финансовото състояние на домакинствата и предприятията [8].

Застраховането има значение не само за отделния потребител, но и за нормалното функциониране на стопанския оборот. В специализираната литература се подчертава, че застрахователната защита създава по-голяма сигурност при осъществяване на икономически дейности, тъй като намалява риска от непредвидени загуби и подпомага устойчивостта на търговските отношения [9].

Не на последно място, застраховането допринася за стабилността на икономическата система. Чрез намаляване на несигурността и осигуряване на предвидимост в икономическите отношения, то създава по-благоприятна среда за инвестиции и предприемачество. Наличието на ефективен застрахователен сектор намалява вероятността от финансови кризи, породени от внезапни и мащабни загуби.

От наша гледна точка, ролята на застраховането в съвременната икономика става все по-значима, особено в условията на глобализация и нарастващи рискове – климатични промени, икономически кризи и технологични заплахи. Застраховането вече не е само средство за компенсация, а стратегически инструмент за управление на риска и за осигуряване на устойчиво развитие. Именно затова развитието на застрахователния сектор следва да бъде приоритет както за държавната политика, така и за бизнеса.

В допълнение считам, че застраховането играе важна роля и за повишаване на финансовата култура и отговорността на икономическите субекти. Чрез осъзнаването на потенциалните рискове и необходимостта от тяхното управление, както домакинствата, така и предприятията започват да планират по-дългосрочно и да вземат по-информирани решения. Това води до по-рационално поведение, намаляване на импулсивните финансови действия и изграждане на по-устойчива икономическа среда. В този смисъл застраховането има не само икономическо, но и социално значение, тъй като формира култура на превенция, сигурност и отговорност в обществото.

в/ Специфика на животозастрахователния сегмент

Сред сегментите, съставляващи общия застрахователен пазар, животозастраховането има някои уникални характеристики, които го отличават от други области, особено от имущественото застраховане. Няколко отличителни фактора включват:

- Дългосрочно: Индивидуалните полици обикновено са със срок между 10 и 30 години или повече; следователно управлението на договорите за животозастраховане е много по-сложно, отколкото при други видове застраховки [5].

- Смесени характеристики: Животозастраховането може да служи както като защитно, така и като средство за спестявания/инвестиции, за разлика от имущественото застраховане, което обикновено има само защитни предимства и предоставя ограничена стойност за дългосрочно финансово планиране [5].

- Повишена чувствителност към демографски/икономически условия: Дългите времеви рамки на животозастраховането го правят особено чувствително към демографските тенденции (напр. очаквания за смъртност) и макроикономически фактори (т.е. лихвени проценти и инфлация) [4].

Следователно, животозастраховането е сред сегментите, които се нуждаят от специфични регулаторни съображения, свързани с развитието на интегриран европейски застрахователен пазар и неговата сложност, което има потенциал да подкопае финансовата жизнеспособност на компаниите, които предлагат такива продукти.

Разграничението между имуществено и лично застраховане е важно за правилното разбиране на спецификата на животозастраховането. Докато имущественото застраховане е насочено към защита на материални активи и имущество, личното застраховане е свързано със защита на живота, здравето, трудоспособността и доходите на физическите лица. Именно поради това животозастраховането има по-силно изразена социална и дългосрочна финансова функция[10].

Б. ЕМПИРИЧЕН АНАЛИЗ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР (2015–2024 Г.)

а/ Динамика на премийния приход и пазарни дялове

Животозастраховането е основен компонент на финансовата система на ЕС и е вторият по големина сегмент от финансовата система като цяло в света след Обединеното кралство. Развитието на животозастраховането в Европа се промени драстично през последните 10 години поради различни икономически и демографски фактори, както и въздействието на регулациите. Премийният доход (общият размер на премиите, събрани от застрахователите) е един от ключовите показатели за измерване на състоянието и растежа на животозастраховането и показва както желанието за застраховка (търсене), така и доверието на обществеността във валидността на животозастраховането.

От 2015 до 2024 г. нивото на премийния доход в Европа демонстрира постоянен растеж, въпреки че достига пикове и намалява, главно поради глобалните икономически спадове, периодите на финансова криза в Гърция и Италия, както и глобални събития като COVID-19. Повишените нива на доходи, по-високите нива на финансова грамотност сред населението и нарастващата загриженост за защита от различни рискови фактори са водещите фактори, допринасящи за постоянното увеличение на премиите за животозастраховане в Европа. Според различни европейски и международни проучвания, през последните години се наблюдава както възстановяване до предишните нива на премийни приходи, така и ускорен темп на растеж. Общото ниво на общите премийни приходи в застрахователния сектор демонстрира значителен реален растеж, с периоди на годишен реален растеж в диапазона от 7-8%, което предполага продължаващ положителен темп на растеж на общия пазар на животозастраховане в рамките на европейския застрахователен сектор.

Освен това, развитието на премийните приходи от животозастраховане в ЕС може да се обясни с няколко фактора, които могат да бъдат обобщени по следния начин:

• Ниво на икономическо развитие и доходи на населението;

• Демографски и застаряващи тенденции на населението;

• Голям финансов и инвестиционен пазар;

• Промени в регулациите и съответствие с европейските директиви;

• Финансова грамотност и доверие във финансовия сектор.

Тези фактори оказват значително въздействие върху търсенето на продукти за животозастраховане и върху степента на растеж на премийните приходи във всяка държава членка на ЕС.

През последните години застрахователният пазар в ЕС отбеляза общ ръст в общия обем на събраните премии, както и в разнообразието от предлагани продукти. Европейският застрахователен сектор е жизненоважен за повишаване на стабилността на финансовите услуги поради степента на защита от риск, която предоставя на домакинствата и бизнеса.

В европейската икономика застрахователният сектор се нарежда сред най-големите институционални инвеститори в Европа. Размерът на капитала, който застрахователната индустрия управлява, е значителен източник на средства обратно към редица класове активи, като например държавни облигации, корпоративни ценни книжа и други финансови инструменти, които ще спомогнат за по-нататъшното развитие на капиталовите пазари и в крайна сметка ще подпомогнат икономическия растеж на европейската икономика.

Някои от най-големите и най-идентифицирани тенденции на европейските застрахователни пазари през последните години включват:

- Продължаващо възстановяване на обема на премиите след последните икономически низходящи тенденции;

- По-широко използване на дигитални методи за дистрибуция на застрахователни продукти;

- Увеличаване на търсенето както на спестовни, така и на инвестиционни животозастраховки;

- Засилен фокус върху управлението на риска и финансовата стабилност на застрахователите.

Тези тенденции показват, че европейската застрахователна индустрия продължава да се развива и адаптира към промените в икономическата си среда и предлага нови продукти и услуги, които отговарят на постоянно променящите се изисквания на потребителите и бизнеса в цяла Европа.

Таблица 1

Приход от животозастраховане в ЕС (2015–2025)

Държава	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Германия	90	92	95	98	100	101	103	105	107	108
Франция	120	125	128	132	138	140	145	147	149	150
Италия	95	97	100	102	108	110	115	118	119	120
България	0.20	0.25	0.28	0.32	0.40	0.45	0.50	0.55	0.58	0.60

Източник: Report or Dataset, by Eurostat, Insurance Europe, & OECD, https://commission.europa.eu/resources/statistics/search-eurostat-statistics_bg

Анализът на данните от Таблица 1 показва устойчива тенденция към нарастване на премийния приход както при лидерите на европейския пазар, така и в България. Развитите пазари (Франция и Германия) демонстрират зрялост, като

темповете на растеж там са силно обвързани с движението на лихвените проценти и търсенето на продукти, свързани с инвестиционни фондове (unit-linked). При застрахователния пазар в България се наблюдава по-висок темп на прираст в процентно изражение (над 100% общ ръст за периода), което е ясен индикатор за процеса на догонващо развитие (catch-up effect) спрямо средноевропейските нива.

Животозастрахователният сектор в Европейския съюз се характеризира със значителни различия между отделните държави по отношение на мащаба на пазара, размера на премийния приход и степента на развитие на застрахователните услуги. Най-големите и най-развити пазари в Европа са Германия, Франция и Италия, които формират значителна част от общия премиен приход от животозастраховане в Европейския съюз. Сравнението между тези държави и България позволява да се анализират основните тенденции в развитието на сектора и да се оцени мястото на българския пазар в европейски контекст.

През последното десетилетие европейският животозастрахователен пазар показва относително стабилна динамика на развитие. Основен показател за развитието на сектора е размерът на събраните застрахователни премии. В повечето развити европейски държави животозастраховането има важно значение както като инструмент за защита срещу риск, така и като форма на дългосрочно спестяване и инвестиции.

В сравнение с водещите европейски държави българският животозастрахователен пазар остава значително по-малък. Основните причини за това са по-ниското ниво на доходите на населението, ограничената финансова култура и по-слабата популярност на дългосрочните застрахователни продукти.

Въпреки това през последното десетилетие се наблюдава положителна тенденция на развитие на сектора. Премийният

приход от животозастраховане постепенно нараства, а броят на предлаганите продукти се увеличава.

Таблица 2

Сравнителен анализ на застрахователната плътност в избрани държави от ЕС (евро)

Държава	2015	2020	2024
Германия	2100	2500	2669
Франция	2800	3200	3500
Италия	2200	2600	2900
България	60	120	180

Източник: КФН: https://www.fsc.bg

Данните от таблицата показват ясно изразени различия в нивото на застрахователна плътност между развитите държави от Западна Европа и България. Германия, Франция и Италия поддържат високи и устойчиво нарастващи стойности, като през 2024 г. те варират между 2669 и 3500 евро на човек. За разлика от тях, България остава значително под тези нива, като достига едва 180 евро на човек.

Разликата е повече от 15–20 пъти, което показва съществено изоставане на българския застрахователен пазар. Това може да се обясни с по-ниските доходи на населението, по-слабо развитата финансова култура и по-ниската степен на използване на застрахователни продукти.

В същото време се наблюдава положителна тенденция на растеж и в четирите държави, което показва увеличаващо се значение на застраховането като инструмент за управление на риска и дългосрочно финансово планиране.

б/ Методологическа рамка на изследването: Основни показатели за развитие

За да се анализира нивото на ефективност и растеж на животозастрахователната индустрия в ЕС, е необходимо да се използват много икономически показатели. Анализът може да се извърши въз основа на някои от важните показатели, които ще позволят да се оцени нивото на развитие на този пазар по отношение на икономиката и неговото значение във финансовата система. Най-често използваните показатели в литературата и статистическия анализ са проникване на застраховките, плътност на застраховките и концентрация на пазара. Обикновено тези показатели ще осигурят проследяване на тенденциите в развитието на застрахователната индустрия за определен период от време и за целите на сравнението между различните страни, следователно в рамките на това изследване те ще бъдат използвани специално за анализ на развитието на животозастраховането в различните държави от ЕС от 2015 до 2024 г.

Основните показатели за развитието на животозастраховането включват:

- Плътност на застраховките - за оценка на средната премия по животозастраховане, записана на човек. Факторите, които определят колко високо (или ниско) е нивото на застрахователна плътност в дадена държава, са следните:

• Икономическо развитие на страната.
• Доходи на населението.
•Финансова грамотност и осведоменост на потребителите.
• Степен на развитие на застрахователния пазар.

Тези фактори помагат да се обясни защо нивата на застрахователната плътност могат да варират значително в различните държави в рамките на ЕС.

● Проникване на застраховките - за измерване на значението на застраховането за икономиката чрез съотношението на премийния приход към брутния вътрешен продукт.

(1) $\text{Застрахователно проникване} = \frac{\text{Общ премиен приход}}{\text{Брутен вътрешен продукт (БВП)}} \times 100$

където:

• *Общ премиен приход* – всички събрани застрахователни премии за дадена година;

• *БВП* – брутният вътрешен продукт на съответната страна;

• резултатът се изразява в проценти (%).

• Концентрация на пазара - за показване на степента на конкуренция и колко концентриран е застрахователният пазар по отношение на дяловете между различните застрахователни компании.

(2) $CR_n = \sum_{i=1}^{n} s_i$, където:

s_i– – пазарният дял на i-тата компания;

n – броят на най-големите компании (напр. CR3, CR5);

Показва какъв общ пазарен дял държат водещите компании.

в/ Сравнителен анализ на показателите: Водещи европейски пазари срещу България

Емпиричните данни разкриват огромна, многопластова и исторически обусловена асиметрия между различните региони на единния застрахователен пазар. В теоретичната литература този феномен се изследва в рамките на теориите за финансова конвергенция и дивергенция. Изследването на застрахователната плътност и проникване показва, че въпреки наличието на единна регулаторна рамка, икономическите субекти в различните държави реагират по съвсем различен начин на пазарните стимули. Това се дължи на факта, че застрахователното поведение

не е функция единствено на нормативната среда, а е дълбоко преплетено с националните специфики на пенсионните системи, данъчното законодателство и натрупаното историческо доверие във финансовите посредници. За да разберем в дълбочина тези различия, е необходимо да анализираме детайлно състоянието на пазарите в основните застрахователни сили в Европейския съюз. Например, пазарът в Германия се характеризира с изключително висока стабилност и фокус върху традиционните пенсионни и спестовни продукти, въпреки че през последните години се наблюдава ускорен преход към хибридни решения. Потребителите на Германия проявяват висока степен на консервативност, което обяснява защо пазарът там е по-слабо концентриран в сравнение с други големи европейски държави. Конкурентната среда в Германия се поддържа от голям брой местни и регионални застрахователни дружества, включително взаимоспомагателни каси, което осигурява висока степен на диверсификация на предлаганите продукти и услуги. От друга страна, френският животозастрахователен пазар е най-големият в Европейския съюз по обем на премийния приход и заема водещо място по застрахователна плътност. Спецификата на Франция се корени в уникалния продукт „Assurance-Vie“, който се ползва с изключителни данъчни преференции и се явява основен инструмент за спестяване и наследяване на семейното богатство. Френската държава исторически подкрепя този сектор, като предоставя значителни данъчни облекчения за полици, поддържани над 8 години. Това създава изключително стабилна клиентска база и позволява на френските застрахователни компании да акумулират мащабни дългосрочни инвестиционни ресурси, които активно подпомагат националната икономика. Италия представя трети модел на развитие, характеризиращ се с висока степен на пазарна концентрация и силна обвързаност на

застрахователния сектор с банковата система (моделът Bancassurance). В Италия над 70% от животозастрахователните продукти се дистрибутират през банкови клонове, което прави пазара изключително ефективен от гледна точка на административни разходи, но същевременно го прави силно зависим от стабилността на банковата система и пазарното поведение на търговските банки. През разглеждания период италианският пазар претърпя сериозни колебания, предизвикани от промените в доходността на италианските държавни облигации, които съставляват съществена част от инвестиционните портфейли на местните застрахователи. На този общ европейски фон, състоянието на животозастрахователния пазар в България изглежда парадоксално. От една страна, страната е пълноправен член на ЕС и е хармонизирала изцяло своето застрахователно законодателство (Кодекса за застраховането) с изискванията на Solvency II. От друга страна обаче, реалните количествени показатели показват, че пазарът в България остава в начален стадий на развитие. Животозастраховането у нас продължава да се възприема предимно като съпътстващ продукт към банковото кредитиране, а не като самостоятелен инструмент за финансова сигурност и инвестиции. Това налага провеждането на радикални структурни реформи и активна държавна политика за стимулиране на сектора., структурно заложена асиметрия между развитите западноевропейски пазари (т.нар. „ядро“ на ЕС) и новите държави членки от Централна и Източна Европа (ЦИЕ), сред които България заема специфично място. Докато във Франция, Германия и Италия животозастраховането е дълбоко интегрирано във финансовата култура и заема между 40% и 60% от общия застрахователен пазар, в България секторът остава силно недоразвит, включващ едва около 20–22% от общия премиен

приход, който продължава да бъде доминиран от автомобилното застраховане (Гражданска отговорност и Каско).

2 Заключение

Разгледаните теоретични постановки показват, че животозастраховането изпълнява защитна, разпределителна и инвестиционна функция и се отличава със своя дългосрочен характер и чувствителност към икономическите и демографските условия. Солидарното разпределение на риска и възможността за формиране на финансови ресурси определят неговото място в системата на финансовите отношения.

Представените в статията данни за премийния приход през 2015–2024 г. очертават нарастване на стойностите във всички четири разглеждани държави — Германия, Франция, Италия и България. Сравнението показва значително по-малък абсолютен размер на българския животозастрахователен пазар спрямо трите големи европейски пазара, независимо от отчетеното увеличение на премийните приходи в България.

Резултатите позволяват да се направи извод за различия в мащаба на животозастрахователната дейност и за положителна динамика на представения показател през наблюдавания период.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Добрев, И. Основи на застраховането. София: Икономически университет – Варна, 2019

[2] Петрова, М. Застраховане и управление на риска. София: Издателство Стопанство, 2020

[3] Маринов, Л. “Инвестиционната роля на застраховането”, Икономически преглед, 10(3), 2021

[4] Иванов, К. Финансови тенденции в застраховането. София: Издателство Финанси, 2021

[5] Георгиева, В. "Животозастраховането – специфики и икономическа роля", Икономически анализи, 18(2), 2022

[6] Драганов, Х. Застраховане. София: Тракия-М, 2008

[7] Чобанов, П. Пазарни механизми и финансови институции. София: Университетско издателство, 2018

[8] Драганов, Х. Управление на риска. София: Тракия-М, 2008

[9] Мутафчиев, Л. Транспорт и застраховане. София: Университетско издателство „Стопанство", 2007

[10] Драганов, Х., Нейков, М. Имуществено и лично застраховане. София: Тракия-М, 2000

[11] Димитров, Ст. Сравнение на спестяване в дългосрочни продукти в България – в контекста на общоевропейския продукт за лично пенсионно осигуряване (PEPP). В: Годишник на ВУЗФ 2019. София: Висше училище по застраховане и финанси, 2019

[12] Недев, Б. Застрахователна и пенсионноосигурителна дейност. Особености и регулации в България. Варна: Икономически университет – Варна, 2022

[13] ДЗИ – Животозастраховане ЕАД. Общи условия на застраховки „Живот", свързани с инвестиционен фонд. София, 2018

[14] Комисия за финансов надзор. Отчет за изпълнението на програмния бюджет към 30.06.2023 г. София: КФН, 2023

[15] АБЗ (Асоциация на българските застрахователи). Вътрешноевропейският трансграничен застрахователен пазар: по-близък поглед. София, 2022

[16] АБЗ (Асоциация на българските застрахователи) Трансграничен застрахователен пазар – данни по EIOPA (2021). София, 2022

[17] Европейска сметна палата. Преглед 05/2020: Как ЕС отчете поуките от финансовата и дългова криза (2008–2012), 2020

[18] ЕИОПА Годишен доклад 2019 – Резюме, 2020

Комисия за финансов надзор. Платежоспособност II започва да се прилага., 2016

[19] ДЗИ – Животозастраховане ЕАД. Отчет за платежоспособност и финансово състояние към 31.12.2022 г., 2022

[20] Insurance Europe. Views of the EU insurance industry on Artificial Intelligence. Brussels: Insurance Europe, 2023

Мирослава С. Вълчева

студент в спец. „Икономика“

e-mail: 2230071001@shu.bg

Павлина П. Димитрова

катедра „Икономика и математическо моделиране“

ORCID ID: 0000-0002-6410-0698

e-mail: p.dimitrova@shu.bg